

Bruksela, 14 grudnia 2021 r.
(OR. en)

15033/21

ELARG 97
COWEB 169

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Nr poprz. dok.:	14862/21
Nr dok. Kom.:	COM(2021) 644 final
Dotyczy:	ROZSZERZENIE ORAZ PROCES STABILIZACJI I STOWARZYSZENIA – Konkluzje Rady

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady w sprawie rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia w wersji zatwierdzonej przez Radę w dniu 14 grudnia 2021 r.

**KONKLUZJE RADY W SPRAWIE ROZSZERZENIA ORAZ PROCESU STABILIZACJI
I STOWARZYSZENIA**

1. Rada z uwagą odnotowuje komunikat Komisji z dnia 19 października 2021 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE oraz sprawozdania dotyczące Czarnogóry, Serbii, Turcji, Republiki Macedonii Północnej, Albanii, Bośni i Hercegowiny oraz Kosowa*.
2. Kryzys związany z COVID-19 wciąż wywiera silny negatywny wpływ na nasze społeczeństwa i gospodarki. Pandemia dobitnie pokazała, że należy działać w jedności i razem stawiać czoła wspólnym wyzwaniom; ujawniła również korzyści z tym związane. Przypominając o bezprecedensowej skali i zakresie już udzielonego wsparcia, UE w dalszym ciągu jest gotowa kontynuować tę współpracę i koordynację działań, m.in. po to, by dalej poprawiać dostęp do szczepionek, diagnostyki i leczenia oraz zapewniać większą przewidywalność i odporność na wypadek przyszłych kryzysów. Rada dostrzega również cenne wsparcie, jakiego partnerzy z Bałkanów Zachodnich udzielają zarówno sobie nawzajem, jak i UE.
3. Rada potwierdza swoje **zaangażowanie na rzecz rozszerzenia**, które pozostaje jedną z głównych polityk Unii Europejskiej, zgodnie z odnowionym konsensusem w sprawie rozszerzenia zatwierdzonym przez Radę Europejską w dniach 14–15 grudnia 2006 r. i z przyjętymi później konkluzjami Rady. Rozszerzenie to strategiczna inwestycja służąca zapewnieniu pokoju, demokracji, dobrobytu, bezpieczeństwa i stabilności w Europie. Rada przypomina, że przyjęcie podstawowych unijnych wartości i zobowiązanie się do ich przestrzegania oraz do zaangażowania na rzecz europejskiej perspektywy są stałym wyborem strategicznym, mającym podstawowe znaczenie dla wszystkich partnerów aspirujących do członkostwa w UE. W związku z tym Rada w dalszym ciągu oczekuje, że partnerzy przyjmą odpowiedzialność i zadeklarują swoje pełne przywiązanie do idei prymatu demokracji, podstawowych praw i wartości oraz praworządności, co leży w interesie ich obywateli. Wiarygodność tych zobowiązań jest uzależniona od skutecznego wdrożenia niezbędnych reform i uzyskania solidnych wyników, przy zapewnieniu klarownej i spójnej komunikacji ze społeczeństwem.

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

4. Powołując się na agendę z Salonik oraz deklaracje z Sofii, z Zagrzebia i z Brda, Rada ponownie deklaruje jednoznaczne poparcie UE dla europejskiej perspektywy Bałkanów Zachodnich. UE będzie dalej wzmacniać i pogłębiać swoje zaangażowanie na wszystkich szczeblach w celu wspierania transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej w regionie, m.in. w drodze stałej pomocy uzależnionej od konkretnych postępów w zakresie praworządności i w przeprowadzaniu reform społeczno-gospodarczych oraz od przestrzegania przez partnerów wartości, zasad i norm unijnych. W tym kontekście Rada oczekuje na realizację Planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich, a także Zielonego programu działań dla Bałkanów Zachodnich. Z myślą o dalszym ożywieniu i pogłębieniu dialogu politycznego z tym regionem Rada z zadowoleniem odnotowuje ideę organizowania szczytów UE – Bałkany Zachodnie jako regularnych wydarzeń. Ma nadzieję, że po zatwierdzeniu ram negocjacyjnych przez Radę pierwsze konferencje międzyrządowe z udziałem Republiki Macedonii Północnej i Albanii zostaną zorganizowane jak najszybciej. Turcja pozostaje krajem kandydującym i jednym z kluczowych partnerów w wielu obszarach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania.
5. Zgodnie z poprzednimi konkluzjami Rady i z uwzględnieniem politycznych kryteriów kopenhaskich oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia, które nadal będą stanowić wspólne ramy stosunków z Bałkanami Zachodnimi, Rada potwierdza, że konieczne jest – zgodnie z odnowionym konsensusem w sprawie rozszerzenia z 2006 r. – stosowanie **sprawiedliwej i rygorystycznej warunkowości** oraz **zasady indywidualnych osiągnięć**. W tym kontekście Rada podkreśla znaczenie zapewnienia, by UE mogła dalej i intensywniej się rozwijać, w tym zachować i zwiększyć swoją zdolność do przyjmowania nowych członków. Zmieniona metodyka rozszerzenia zakładająca jeszcze większy nacisk na podstawowe reformy ma na celu ożywienie procesu akcesyjnego poprzez uczynienie go bardziej przewidywalnym, wiarygodniejszym, a także bardziej dynamicznym i objętym silniejszym sterowaniem politycznym, w oparciu o obiektywne kryteria i rygorystyczną warunkowość pozytywną i negatywną oraz odwracalność. Podejście to jest włączane do nowych ram negocjacyjnych i zostało uwzględnione w istniejących ramach negocjacji z Czarnogórą i Serbią, co Rada przyjmuje z zadowoleniem. W tym kontekście Rada przypomina również o możliwości prowadzenia działań na rzecz przyspieszonej integracji, pod warunkiem poczynienia przez kandydatów dalszych wystarczających postępów w zakresie priorytetów reform.

6. Biorąc pod uwagę ogólny stan obecnych działań reformatorskich wśród partnerów, przedstawiony w sprawozdaniach Komisji, Rada podkreśla, że muszą oni pilnie skoncentrować się na **podstawowych reformach**, tak aby wyeliminować pewne utrzymujące się braki strukturalne w obszarze praworządności, praw podstawowych, wzmocnienia demokratycznych instytucji i reformy administracji publicznej, a także na kryteriach gospodarczych. Zasadnicze znaczenie, w szczególności dla określenia ogólnego tempa negocjacji akcesyjnych, nadal ma wypracowanie solidnych i trwałych wyników we wdrażaniu reform oraz osiągnięcie **konkretnych i wymiernych rezultatów** w tych ważnych obszarach.
7. Rada przypomina, że **praworządność** jest jedną z podstawowych wartości, na których opiera się UE, i jednym z najważniejszych aspektów przemian demokratycznych, które są centralnym elementem zarówno procesu rozszerzenia, jak i procesu stabilizacji i stowarzyszenia; praworządność jest także kluczowym kryterium oceny postępów na drodze do członkostwa w UE. Postępy partnerów w tym obszarze muszą być zatem solidne, wymierne i nieodwracalne. Rada przyznaje, że niektórzy partnerzy poczynili postępy w tym kluczowym obszarze, z niepokojem zauważa jednak, że stwierdzone nieprawidłowości pokazują, że praworządność jest jednym z głównych wyzwań. Brak wiarygodnych postępów w wielu przypadkach, a w niektórych przypadkach nawet regres często są związane z brakiem woli politycznej, uchybieniami w zakresie niezależności sądów, niechęcią instytucji do wprowadzania zmian, powszechną korupcją i przestępczością zorganizowaną; są to podstawowe problemy, którymi należy się zająć w trybie priorytetowym.

Rada zauważa, że w obszarze ochrony **praw podstawowych** w większości przypadków odnotowano ograniczone postępy, a nawet stagnację. Aby wyeliminować stwierdzone niedociągnięcia, w dalszym ciągu wymagane są wiarygodne i faktyczne działania. Szczególny niepokój budzą niedociągnięcia dotyczące praw dziecka oraz praw i niedyskryminacyjnego traktowania osób należących do mniejszości i osób znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak Romowie, osoby z niepełnosprawnościami oraz lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne (LGBTI), a także członkowie mniejszości narodowych. Jeśli chodzi o równouprawnienie płci, należy zapewnić wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt oraz możliwość pełnego korzystania z przysługujących im praw podstawowych. Ponadto sytuacja w zakresie **wolności wypowiedzi oraz wolności i pluralizmu mediów** wciąż jest bardzo alarmująca ze względu na ograniczone postępy lub brak postępów w większości przypadków, a w jednym przypadku nawet dalszy poważny regres. Nadal wymagane są pilne działania służące ochronie tych podstawowych filarów demokracji. Należy zdecydowanie zająć się przypadkami gróźb, zastraszania i ataków na media, dziennikarzy i inne podmioty medialne. W dalszym ciągu konieczne są postępy w **reformowaniu administracji publicznej**, zwłaszcza pod kątem jej odpolityczniania oraz zwiększenia jej rozliczalności i profesjonalizmu, aby ulepszyć sprawowanie rządów na wszystkich szczeblach.

Pilnym wyzwaniem pozostaje zapewnienie prawidłowego **funkcjonowania i niezależności instytucji demokratycznych** – są to zasadnicze elementy dobrze funkcjonujących demokracji stanowiące jeden z kluczowych warunków przystąpienia do UE. Rada zauważa, że brak prawdziwej woli politycznej nadal jest główną przyczyną braku znaczących postępów, a nawet regresu, jeśli chodzi o wiarygodne i trwałe reformy w tym obszarze. Odnotowuje z niepokojem wiele przypadków, w których prawidłowe funkcjonowanie systemów i instytucji demokratycznych jest utrudnione lub osłabione. Wyeliminowanie stwierdzonych niedociągnięć ma w dalszym ciągu ogromne znaczenie i wymaga reform również w powiązanych podstawowych obszarach oraz inkluzywnego dialogu politycznego, a także zapewnienia większej roli i swobody działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

8. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje analizę Komisji i się z nią zgadza. Rada podkreśla, że wdrożenie reform zarówno podstawowych, jak i strukturalnych nadal ma kluczowe znaczenie dla ożywienia i rozwoju gospodarczego, ponieważ wysiłki na rzecz zwalczania korupcji, poprawy przestrzegania praworządności, zwiększenia przejrzystości, wzmocnienia instytucji i dialogu społecznego byłyby również korzystne dla gospodarek. W tym kontekście Rada akcentuje znaczenie pełnej przejrzystości wszystkich inwestycji, w szczególności inwestycji obejmujących procedury udzielania zamówień publicznych. Uwolnienie potencjału gospodarczego partnerów będzie też wymagało dalszych reform struktur gospodarczych określonych w programach reform gospodarczych. Wdrożenie reform określonych w tych programach i w wytycznych politycznych przyjętych wspólnie z państwami członkowskimi UE ma zatem zasadnicze znaczenie nie tylko dla poprawy konkurencyjności, tworzenia miejsc pracy i ułatwiania włączenia społecznego, ale także dla zapewnienia stabilności fiskalnej i spełnienia kryteriów gospodarczych w procesie akcesyjnym oraz dla maksymalizacji potencjalnego wpływu istotnego pakietu inwestycyjnego UE. **Zielony program działań i zrównoważona konektywność** są bardzo ważne dla trwałej odbudowy, a także dla integracji gospodarczej w regionie i z UE, i przyniosą korzyści zarówno przedsiębiorstwom, jak i ogółowi społeczeństwa. Rada zachęca wszystkich partnerów do wdrożenia – w oparciu o ich programy reform gospodarczych – środków przewidzianych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego między UE a regionem Bałkanów Zachodnich i Turcją z dnia 12 lipca 2021 r. Przypomina, że UE pozostaje zdecydowanie największym partnerem handlowym regionu Bałkanów Zachodnich i Turcji, zarówno pod względem przywozu, jak i wywozu.
9. Rada zaznacza, że szczególnie konieczne jest przeciwdziałanie **zmianie klimatu** zgodnie z ambitnymi celami UE związanymi z klimatem, przyspieszenie dostosowywania przepisów krajowych do unijnego dorobku prawnego i wzmocnienie ich wdrażania w procesie przechodzenia na neutralne dla klimatu, odporne, zrównoważone, zasobooszczędne gospodarki i społeczeństwa o obiegu zamkniętym.

10. **Stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna** to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Rada z zadowoleniem przyjmuje poczynione postępy i przypomina, jak ważna jest inkluzywna współpraca regionalna, a zwłaszcza urzeczywistnienie **wspólnego regionalnego rynku Bałkanów Zachodnich**, w oparciu o przepisy i normy unijne, co będzie miało kluczowe znaczenie dla pełnego wykorzystania potencjału regionu oraz planu gospodarczo-inwestycyjnego. Należy podjąć zdecydowane wysiłki na rzecz wspierania **pojednania i stabilności regionalnej**, a także na rzecz wypracowania i wdrożenia zdecydowanych, inkluzywnych i wiążących rozwiązań – zgodnie z prawem międzynarodowym i ustalonymi zasadami, w tym Umową o kwestiach sukcesji – dwustronnych sporów i kwestii między partnerami zakorzenionych w dziedzictwie przeszłości, a także nierozstrzygniętych spraw dotyczących osób zaginionych oraz kwestii zbrodni wojennych. Sprawy dotyczące zbrodni wojennych powinny zostać skutecznie rozpatrzone na szczeblu krajowym bez dyskryminacji, w tym poprzez konstruktywną współpracę regionalną, pełną współpracę w ramach Międzynarodowego Mechanizmu Rezydualnego dla Trybunałów Karnych i wyspecjalizowanych izb sądowych oraz poprzez wspieranie ich prac. Rada podkreśla, że nie ma miejsca na negowanie ludobójstwa, konfliktogenną retorykę ani gloryfikację zbrodniarzy wojennych, po żadnej stronie. Należy unikać wypowiedzi i działań, które mogłyby negatywnie wpływać na stosunki dobrosąsiedzkie i pokojowe rozwiązywanie sporów. Istniejące porozumienia dwustronne, w tym porozumienie znad Prespy między Republiką Macedonii Północnej a Grecją i układ o przyjaźni, stosunkach dobrosąsiedzkich i współpracy między Republiką Macedonii Północnej a Bułgarią muszą zostać wdrożone w dobrej wierze.
11. Rada w dalszym ciągu podkreśla, jak ważne jest dalsze pogłębianie współpracy w kwestiach polityki zagranicznej, i przypomina, że Unia oczekuje częstszego przyłączania się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE**, w szczególności w kwestiach, które wiążą się z istotnymi wspólnymi interesami, np. w kwestii środków ograniczających lub zwalczania zagrożeń hybrydowych. Przystąpienie do UE jest wyborem – wymaga on uznania tych samych zasad, wartości i celów, które Unia stara się propagować w swoim sąsiedztwie i poza nim, w tym pełnego przyłączania się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i powstrzymywania się od wszelkich działań wbrew tej polityce.

12. Rada nadal podkreśla znaczenie **komunikacji strategicznej**, a także potrzebę wzmocnienia przez partnerów ich odporności na działania hybrydowe prowadzone w złym zamiarze. Zagrożenia hybrydowe wymagają wzmocnionej współpracy i ściślejszego współdziałania, w tym w zakresie budowania cyberodporności, ochrony infrastruktury krytycznej, komunikacji strategicznej i zwalczania dezinformacji. Rada apeluje do wszystkich partnerów, by jasno informowali o korzyściach i obowiązkach związanych z ich drogą do integracji z UE, a także o swoim zaangażowaniu na rzecz unijnych wartości i dotyczących ich koniecznych reform. Kluczowe znaczenie nadal ma stałe zaangażowanie UE i jej państw członkowskich m.in. w realizację skuteczniejszej polityki komunikacji strategicznej skierowanej zarówno do partnerów, jak i obywateli UE.
13. Terroryzm, radykalizacja i przestępczość zorganizowana wciąż stanowią poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa w UE i w całym regionie. Zgodnie z wcześniejszymi konkluzjami Rady Europejskiej i Rady, Rada przypomina o znaczeniu kontynuowania i dalszego pogłębiania współpracy w zakresie **zwalczania terroryzmu**; chodzi tu zwłaszcza o zagranicznych bojowników terrorystycznych oraz zapobieganie radykalizacji i przeciwdziałanie jej. Dalsze wysiłki oraz osiągnięcie solidnych wyników są nadal konieczne w **walce przeciwko przestępczości zorganizowanej**. Odnotowując z zadowoleniem zgłoszone pozytywne przykłady, Rada zwraca uwagę na to, że partnerzy muszą znaleźć skuteczne rozwiązania, by zapobiec infiltracji ich gospodarek przez zorganizowane grupy przestępcze. Konieczne są dalsze wysiłki, aby zapobiegać wszelkim formom radykalizacji, w tym o charakterze religijnym, etniczno-nacjonalistycznym czy politycznym.
14. Jeśli chodzi o **migrację**, Rada wyraża uznanie dla partnerów z Bałkanów Zachodnich za podejmowane przez nich stałe wysiłki i ogólną konstruktywną współpracę, które przyniosły widoczne rezultaty; wyraża też uznanie dla Turcji, która kontynuuje ogromny wysiłek, goszcząc blisko 4 miliony uchodźców i zajmując się ich potrzebami. Rada powtarza, że należy w pełni i w niedyskryminacyjny sposób wdrażać oświadczenie UE–Turcja oraz dalej wspierać partnerów, których terytoria leżą wzdłuż szlaku zachodniobałkańskiego. Aby sprostać wyzwaniom migracyjnym, partnerzy muszą podjąć dalsze działania zgodnie z prawem UE i zobowiązaniami międzynarodowymi.

15. Rada przypomina o stałej istotnej **pomocy finansowej i technicznej udostępnianej przez UE** na cele procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia, w szczególności za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA), w związku z przyjęciem we wrześniu 2021 r. rozporządzenia IPA III przewidującego pulę środków finansowych w wysokości 14,162 mld EUR.

ROZSZERZENIE

CZARNOGÓRA

16. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowy ogólny postęp w negocjacjach akcesyjnych z Czarnogórą: otwarto 33 rozdziały negocjacyjne objęte *screeningiem*, a 3 tymczasowo zamknięto; na 13. konferencji międzyrządowej w czerwcu 2021 r. osiągnięto także porozumienie co do tego, że elementy zmienionej metodyki rozszerzenia zostają włączone do istniejących ram negocjacyjnych i są stosowane w trakcie negocjacji akcesyjnych z tym krajem. Priorytetem umożliwiającym dalsze postępy w negocjacjach akcesyjnych, który należy zrealizować przed przejściem do tymczasowego zamknięcia innych rozdziałów, pozostaje spełnienie kryteriów pośrednich dotyczących praworządności określonych w rozdziałach 23 i 24. Dopiero gdy Czarnogóra spełni te kryteria, UE będzie w stanie określić – jako kryteria zamykające – wymogi w zakresie praworządności, których Czarnogóra będzie musiała dotrzymać, by doprowadzić do zamknięcia tych rozdziałów. Rada powtarza, że należy osiągnąć wymierne rezultaty oraz zapewnić lepsze i trwałe wyniki w ramach całego systemu praworządności. W ramach negocjacyjnych przewidziano również, że postępy w zakresie tych rozdziałów są niezbędne i w dalszym ciągu będą decydowały o ogólnym tempie negocjacji akcesyjnych. Rada oczekuje, że Czarnogóra z większą determinacją będzie nadal dążyć do członkostwa w UE. Rada uznaje, że jako najważniejsze i najpilniejsze Czarnogóra powinna podjąć reformy wskazane poniżej.

17. Rada zdecydowanie zachęca Czarnogórę, by wykazała zdecydowaną wolę polityczną, przezwyciężyła polaryzację i osiągnęła wymierne rezultaty w szczególności w kluczowych obszarach **wolności wypowiedzi i mediów oraz walki z korupcją**, a także by dalej dążyła do wyeliminowania istniejących niedociągnięć, jeśli chodzi o postępowania dotyczące przestępczości zorganizowanej oraz zajmowanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej. Rada przypomina, że należy zająć się problemem zastoju we wdrażaniu kluczowych reform sądownictwa, w tym kwestią wciąż nieobsadzonych ważnych stanowisk w kluczowych niezależnych instytucjach i wymiarze sprawiedliwości. Ponadto Rada ponawia swój apel do Czarnogóry o zagwarantowanie bezpiecznych warunków sprzyjających korzystaniu z wolności wypowiedzi i zapewniających niezależność mediów – w tym celu należy m.in. pilnie przyspieszyć badanie i rozpatrywanie przypadków ataków na dziennikarzy oraz skutecznie zwalczać dezinformację i nękanie w internecie oraz nienawistne wypowiedzi. Podstawowe znaczenie ma zapewnienie niezależności nadawców publicznych i ustanowienie skutecznego mechanizmu samoregulacji obejmującego wszystkie media. Rada podkreśla, że oczekuje zdecydowanego zobowiązania politycznego i rzeczywistego zaangażowania we wszystkie te działania ze strony wszystkich odnośnych instytucji i podmiotów.

Rada zachęca też Czarnogórę do **wzmocnienia niezależności instytucji, w szczególności wymiaru sprawiedliwości**, i wykazania silnej politycznej woli kontynuowania prac nad **reformą administracji publicznej** i wzmocnieniem zdolności administracyjnych. **W** tym względzie Rada odnotowuje, że Czarnogóra musi zapewnić rekrutację opartą na kompetencjach i utrzymać w swojej administracji pracowników mających fachową wiedzę o UE, z myślą o wsparciu procesu i negocjacji akcesyjnych i o stosowaniu unijnego dorobku prawnego.

18. Rada podkreśla, że **reforma ordynacji wyborczej** ma w dalszym ciągu zasadnicze znaczenie dla zwiększenia zaufania wyborców, i wzywa wszystkie strony, by wykazały się odpowiedzialnością i zaangażowały w konstruktywny i pluralistyczny **dialog polityczny w parlamencie**, tak by uniknąć dalszej polaryzacji politycznej.

19. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada odnotowuje, że pandemia COVID-19 poważnie odbiła się na gospodarce. Niemniej jednak rządowi udało się kontynuować wdrażanie niektórych z planowanych reform i ograniczyć ryzyko finansowe, przy zachowaniu stabilności sektora finansowego. Rada zachęca Czarnogórę do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego, gdzie zalecono m.in. obniżenie deficytu budżetowego i wskaźnika zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych po ugruntowaniu odbudowy gospodarczej, poprawę zarządzania budżetem i przejrzystości polityki fiskalnej oraz wdrożenie reform strukturalnych.
20. Rada docenia, że Czarnogóra nadal konstruktywnie angażuje się w dalsze rozwijanie **współpracy regionalnej** i pogłębianie **stosunków dobrosąsiedzkich**.
21. Rada ponownie wyraża dla Czarnogóry wielkie uznanie za stałą współpracę w kwestiach polityki zagranicznej, a zwłaszcza za pełne i nieprzerwane przyłączanie się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE**. Z zadowoleniem odnotowuje również stałe aktywne uczestnictwo Czarnogóry w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach **wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony**.

SERBIA

22. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowy **ogólny postęp** w negocjacjach akcesyjnych z Serbią: otwarto 22 z 35 rozdziałów negocjacyjnych, a 2 tymczasowo zamknięto, osiągnięto także porozumienie na 12. konferencji międzyrządowej w czerwcu 2021 r. co do tego, że elementy zmienionej metodyki rozszerzenia należy włączyć do istniejących ram negocjacyjnych i stosować w trakcie negocjacji akcesyjnych z tym krajem. Rada w dalszym ciągu podkreśla, że – zgodnie z ramami negocjacyjnymi – postępy w zakresie rozdziałów dotyczących praworządności i praw podstawowych oraz w zakresie normalizacji stosunków Serbii z Kosowem w dalszym ciągu są niezwykle istotne i będą decydowały o ogólnym tempie negocjacji akcesyjnych.
23. Odnotowując wielokrotne deklaracje serbskiego rządu, według których integracja z UE jest jego strategicznym celem, Rada apeluje do władz Serbii, by zdecydowanie zobowiązały się do przestrzegania **unijnych wartości** i je promowały, a także by położyły większy nacisk na ten cel i proaktywnie przedstawiały pozytywne i jednoznaczne komunikaty na temat UE, która jest głównym partnerem politycznym i gospodarczym Serbii.

24. Rada odnotowuje postępy Serbii w niektórych obszarach praworządności, ale dostrzega także, że ogólne postępy są ograniczone, a w niektórych innych obszarach nadal występują opóźnienia. Rada zachęca Serbię, by nadal wykazywała polityczną wolę dalszego przyspieszenia reform i osiągnięcia konkretnych i wymiernych rezultatów w **podstawowych obszarach**. Rada uznaje, że jako najważniejsze i najpilniejsze Serbia powinna podjąć reformy wskazane poniżej.

Serbia powinna skupić się na spełnieniu kryteriów pośrednich dotyczących rozdziałów 23 i 24, m.in. poprzez wdrożenie zmienionych planów działania dotyczących tych rozdziałów. W dalszym ciągu szczególną uwagę należy poświęcać zapewnieniu niezależności i ogólnej wydajności **wymiaru sprawiedliwości** oraz skutecznemu wdrożeniu reform. Rada z zadowoleniem przyjmuje dotychczasowe postępy w zakresie reformy konstytucyjnej i apeluje do Serbii o doprowadzenie jej do końca podczas obecnej kadencji i zgodnie z europejskimi standardami i zaleceniami Komisji Weneckiej. Serbia musi osiągnąć wymierne rezultaty i wypracować przekonujące wyniki, jeżeli chodzi o skuteczne dochodzenia, ściganie i wydawanie prawomocnych wyroków skazujących, zajmowanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej, zwłaszcza w odniesieniu do **przypadków poważnej i zorganizowanej przestępczości, w tym prania pieniędzy**. Serbia musi zwiększyć wysiłki na rzecz walki z **korupcją**, także w odniesieniu do spraw na wysokim szczeblu.

Rada przyjmuje do wiadomości, że przyjęto strategię medialną i powiązany plan działania, i apeluje do Serbii o pilne skuteczne wdrożenie tych dokumentów, z poszanowaniem litery i ducha celów przewidzianych w tej strategii. Jednocześnie Rada wyraża głębokie zaniepokojenie w związku z tym, że poczyniono ograniczone postępy w zakresie poprawy ogólnych warunków korzystania z **wolności wypowiedzi**. Rada ponawia swój apel do Serbii, by pilnie zagwarantowała bezpieczne otoczenie pozwalające na niezakłócone korzystanie z tej wolności i sprzyjające niezależności mediów – w tym celu m.in. należy przyspieszyć działania mające na celu zbadanie przypadków gróźb, zastraszania i przemocy względem dziennikarzy.

Serbia musi w dalszym ciągu zwracać szczególną uwagę na pełne poszanowanie **praw podstawowych** – w tym na ochronę najsłabszych grup społecznych, a także na niedyskryminacyjne traktowanie mniejszości narodowych na całym terytorium kraju, zwłaszcza w zakresie edukacji, używania języków mniejszości, dostępu do mediów i obrządków religijnych w językach mniejszości – oraz aktywnie prowadzić dochodzenia w sprawie przestępstw z nienawiści i skazywać ich sprawców.

Rada podkreśla potrzebę zapewnienia właściwego **funkcjonowania instytucji demokratycznych** i zaznacza, że reforma ordynacji wyborczej ma w dalszym ciągu zasadnicze znaczenie dla zwiększenia zaufania wyborców. Przyjmuje do wiadomości, że Serbia rozpoczęła wdrażanie dawno wydanych zaleceń OBWE/ODIHR. Przed wyborami zapowiedzianymi na 2022 r. wszystkie kluczowe zalecenia muszą zostać wdrożone w sposób inkluzywny i przejrzysty, w oparciu o szerszy konsensus polityczny. Ważne jest, by wdrożono także środki określone w dialogu międzypartyjnym prowadzonym przez Parlament Europejski. Nadal faktycznie nie ustanowiono warunków sprzyjających rozwojowi i finansowaniu **społeczeństwa obywatelskiego**.

Rada ponownie podkreśla, jak ważne jest rozpatrzenie na szczeblu krajowym **zbrodni wojennych**, rozwiązanie pozostałych spraw dotyczących osób zaginionych oraz pełna współpraca z Międzynarodowym Mechanizmem Rezydualnym dla Trybunałów Karnych, która ma m.in. polegać na pełnym zaakceptowaniu i wykonaniu jego orzeczeń i decyzji w trybie pilnym. Nie należy udzielać wsparcia ani udostępniać przestrzeni publicznej osobom skazanym za zbrodnie wojenne ani gloryfikować czy też negować ich zbrodni.

25. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje, że czynione są stałe postępy w rozwijaniu funkcjonującej gospodarki rynkowej oraz że skutki kryzysu związanego z COVID-19 zostały skutecznie złagodzone, m.in. dzięki dobremu tempu wzrostu sprzed kryzysu oraz znacznym i zastosowanym w odpowiednim czasie środkom wsparcia fiskalnego i monetarnego. Rada zachęca Serbię do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego oraz do kontynuowania reform strukturalnych administracji publicznej i przedsiębiorstw państwowych. Duże znaczenie ma zapewnienie pełnej zgodności z unijnym dorobkiem prawnym w dziedzinie zamówień publicznych. Rada z zadowoleniem przyjmuje wysiłki Serbii na rzecz spełnienia kryteriów otwierających w klastrze 3 (konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu) i będzie kontynuować ocenę tego procesu.
26. Rada przypomina o tym, że Serbia musi wypełnić swoje zobowiązanie i zintensyfikować starania na rzecz stopniowego przyłączania się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE**, zgodnie z ramami negocjacyjnymi, oraz musi dalej pilnie poprawiać obecne wyniki w tym zakresie w sposób zrównoważony i wymierny.

27. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Serbii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach **wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony** oraz istotny wkład tego kraju w te misje i operacje.
28. Rada powtarza, że Serbia musi wypełnić swoje zobowiązanie do przyłączenia się do **wspólnej polityki wizowej UE**.
29. Jeśli chodzi o **dialog** wspierany przez UE, Rada z zadowoleniem odnotowuje, że był on kontynuowany w czerwcu 2021 r., oraz wyraża uznanie dla wysokiego przedstawiciela i SPUE ds. dialogu między Belgradem a Prisztiną oraz innych regionalnych kwestii Bałkanów Zachodnich za ich zaangażowanie w ten dialog. Rada oczekuje, że Serbia będzie uczestniczyć w tym wspieranym przez UE dialogu w dobrej wierze i w duchu kompromisu w celu osiągnięcia kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia z Kosowem zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Porozumienie to powinno dotyczyć wszystkich nierozstrzygniętych kwestii i przyczynić się do stabilności w regionie. Ma to kluczowe znaczenie dla umożliwienia Serbii i Kosowu dalszych postępów na drodze do osiągnięcia swoich celów na szczeblu europejskim. Rada ponownie wyraża zdecydowane oczekiwanie co do tego, że wszystkie wcześniejsze porozumienia będą respektowane i zostaną bezzwłocznie wdrożone. Obie strony powinny również unikać działań podważających stabilność i retoryki, która nie sprzyja dialogowi.
30. Rada z aprobatą odnosi się do zobowiązania Serbii, by aktywnie propagować **współpracę regionalną**, i zachęca ją do dalszych wysiłków w celu wzmocnienia **stosunków dobrosąsiedzkich** i przyczynienia się do stabilności i pojednania.

TURCJA

31. Rada przypomina, że Rada Europejska obradująca w dniach 24–25 czerwca 2021 r. stwierdziła, iż w strategicznym interesie Unii Europejskiej leży stabilne i bezpieczne otoczenie we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz rozwijanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją. Rada Europejska wyraziła zadowolenie z deeskalacji we wschodniej części Morza Śródziemnego, podkreślając, że deeskalacja musi mieć trwały charakter, a także potwierdziła gotowość UE do zaangażowania się wraz z Turcją – w stopniowy, proporcjonalny i odwracalny sposób – w działania w niektórych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, z zastrzeżeniem ustalonych warunków określonych przez członków Rady Europejskiej w dniu 25 marca 2021 r. i we wcześniejszych konkluzjach Rady Europejskiej.
32. Mając na uwadze te i poprzednie konkluzje Rady Europejskiej, Rada jest nadal zdecydowana prowadzić otwarty i szczery dialog, eliminować wspólne problemy i współpracować w najważniejszych kwestiach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania, takich jak migracja, zdrowie publiczne, klimat, zwalczanie terroryzmu i zagrożenia regionalne. Rada odnotowuje niedawne wznowienie dialogów na wysokim szczeblu między UE a Turcją poświęconych niektórym z tych kwestii, a także ratyfikację przez Turcję porozumienia klimatycznego z Paryża.
33. Rada wyraża uznanie dla Turcji, która kontynuuje ogromny wysiłek, goszcząc blisko 4 miliony uchodźców i zajmując się ich potrzebami. Stała pomoc UE dla uchodźców i społeczności przyjmujących będzie zapewniana terminowo. **Oświadczenie UE–Turcja** nadal przynosi efekty. Rada przypomina, że 21–22 października 2021 r. Rada Europejska zaapelowała do Turcji, by zapewniła pełne i niedyskryminacyjne wdrożenie oświadczenia UE–Turcja z 2016 r., również w odniesieniu do Republiki Cypryjskiej. Priorytetami pozostają skuteczne zarządzanie granicami oraz wznowienie powrotów. Podstawowe znaczenie mają nadal pełne i skuteczne wdrożenie umowy o readmisji UE–Turcja oraz współpraca ze wszystkimi państwami członkowskimi UE w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

34. Rada ponownie wyraża poważne zaniepokojenie dalszym i budzącym głęboki niepokój regresem w dziedzinie demokracji, praworządności i praw podstawowych, w tym wolności wypowiedzi, oraz systemowym brakiem niezależności sądów. Pewne środki ograniczające podjęte podczas stanu wyjątkowego zostały włączone do prawodawstwa i mają poważny negatywny wpływ na ludność Turcji. Społeczeństwo obywatelskie i jego organizacje działają pod ciągłą presją w coraz trudniejszych warunkach. Nie ma akceptacji dla systemowego braku niezależności wymiaru sprawiedliwości i wywieranej na niego nadmiernej presji ani dla restrykcji, zatrzymań, uwięzień i innych środków, które wciąż są stosowane względem dziennikarzy, pracowników akademickich, członków partii politycznych, w tym parlamentarzystów, prawników, obrońców praw człowieka, użytkowników mediów społecznościowych oraz innych osób korzystających ze swoich podstawowych praw i wolności. Rada podkreśla znaczenie poszanowania legalności i integralności procesu wyborczego, zwłaszcza w kontekście licznych aresztowań, zwolnień i zastępowania demokratycznie wybranych burmistrzów gmin oraz działań wobec partii opozycyjnych i ich członków. Rada ponownie wyraża głębokie zaniepokojenie w związku z doniesieniami o negatywnych działaniach w tym obszarach, przypomina o międzynarodowych standardach i zobowiązaniach, które Turcja uznała i których obiecała przestrzegać, oraz apeluje do Turcji o pilne odwrócenie tych negatywnych trendów i wyeliminowanie w sposób wiarygodny licznych niedociągnięć wskazanych w sprawozdaniu Komisji. Turcja powinna też zacieśnić współpracę z Radą Europy oraz jej odpowiednimi organami i instytucjami, zrealizować ich najważniejsze zalecenia, w pełni wdrożyć europejską konwencję praw człowieka i inne międzynarodowe instrumenty dotyczące praw człowieka, których kraj ten jest stroną, a także zastosować się do wszystkich wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z art. 46 EKPC.
35. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada odnotowuje utrzymujące się poważne obawy dotyczące funkcjonowania gospodarki rynkowej tego kraju. Braki w zakresie koordynacji instytucjonalnej i politycznej podważyły wiarygodność i skuteczność działań władz, a nierównowaga jeszcze się zwiększyła, co skutkuje niestabilnością na rynku finansowym, bardzo negatywnym wpływem na rynek pracy i zwiększeniem ubóstwa. Rada zachęca Turcję do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we **wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego**. Niezależność organów regulacyjnych, takich jak Bank Centralny, ma szczególne znaczenie.

Rada przypomina ponadto, że Turcja musi wypełnić zobowiązania dotyczące wdrażania **unii celnej UE–Turcja**, zapewniając jej faktyczne stosowanie w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Rada wyraża ubolewanie z powodu ciągłego unikania przez Turcję realizacji jej zobowiązań wynikających z unii celnej UE–Turcja i przypomina, że należy bezzwłocznie usunąć bariery handlowe lub równoważne środki niezgodne z unią celną.

36. Rada ponawia swój apel do Turcji o stopniowe przyłączanie się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE** i o pilne odwrócenie rosnącej przeciwnej tendencji; przypomina też o swoim stanowisku w sprawie przystępowania państw członkowskich do organizacji międzynarodowych. Rada z niepokojem odnotowuje, że polityka zagraniczna Turcji w coraz większym stopniu koliduje z priorytetami UE w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym w odniesieniu do Libii i operacji IRINI. Zgodnie ze wspólnym interesem UE i Turcji, jakim jest pokój i stabilność w regionie, Rada oczekuje, że Turcja i pozostałe strony pozytywnie przyczynią się do zażegnania regionalnych kryzysów.
37. Rada nadal oczekuje, że Turcja jednoznacznie zobowiąże się do utrzymywania **stosunków dobrosąsiedzkich**, respektowania umów międzynarodowych oraz do pokojowego rozstrzygania sporów z odwołaniem się w razie potrzeby do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

Zgodnie ze swoimi konkluzjami z dnia 11 grudnia 2006 r., 26 czerwca 2018 r. i 18 czerwca 2019 r., zatwierdzonymi następnie przez Radę Europejską, oraz z deklaracją z dnia 21 września 2005 r., Rada wzywa Turcję do dotrzymania swoich zobowiązań wynikających z ram negocjacyjnych, w tym do całkowitego niedyskryminacyjnego wdrożenia protokołu dodatkowego do układu o stowarzyszeniu w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Rada ponownie stwierdza, że zasadnicze znaczenie ma uznanie wszystkich państw członkowskich. Turcja musi zaprzestać wszelkich gróźb i działań naruszających stosunki dobrosąsiedzkie, unormować stosunki z Republiką Cypryjską oraz szanować suwerenność wszystkich państw członkowskich UE na ich morzach terytorialnych i w ich przestrzeni powietrznej, a także ich suwerenne prawa – w tym prawo do poszukiwania i eksploatacji zasobów naturalnych – wynikające z prawa UE i prawa międzynarodowego, w tym z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS).

38. UE nadal w pełni angażuje się na rzecz kompleksowego rozwiązania **problemu dotyczącego Cypru**. Rada przypomina, że w tym względzie nadal niezwykle ważne jest to, aby Turcja zaangażowała się i wniosła wkład w pokojowe rozwiązanie, z uwzględnieniem jego aspektów zewnętrznych, w ramach ONZ, na zasadzie dwuwspólnotowej i dwustrefowej federacji opartej na równości politycznej, zgodnie ze wszystkimi stosownymi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, z zasadami, na których opiera się UE, oraz z unijnym dorobkiem prawnym. Rada wyraża ubolewanie, że nieformalne posiedzenie w Genewie w kwietniu 2021 r. pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych nie utorowało drogi do wznowienia formalnych negocjacji. UE będzie nadal odgrywać aktywną rolę we wspieraniu tego procesu.

Rada potępia jednostronne działania Turcji w odniesieniu do Waroszy, które są sprzeczne z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, i przypomina o znaczeniu statusu Waroszy oraz o potrzebie pełnego przestrzegania rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, w szczególności rezolucji nr 550, 789 i 1251, jak podkreśliła Rada Europejska obradująca w dniu 24 czerwca 2021 r. Rada apeluje o natychmiastowe cofnięcie tych działań i odwrócenie wszystkich kroków podejmowanych w kwestii Waroszy od października 2020 r.

39. Rada z żalem odnotowuje, że Turcja w dalszym ciągu oddala się od Unii Europejskiej, i przywołuje swoje poprzednie konkluzje, w których zauważyła, że w związku z tym negocjacje akcesyjne z Turcją faktycznie utknęły w martwym punkcie i nie można rozważać otwarcia ani zamknięcia żadnych kolejnych rozdziałów negocjacyjnych.

PROCES STABILIZACJI I STOWARZYSZENIA

REPUBLIKA MACEDONII PÓLNOCNEJ

40. Rada z zadowoleniem odnotowuje nieprzerwaną determinację Republiki Macedonii Północnej, by dalej realizować unijny program reform; determinacja ta umożliwiła podjęcie w marcu 2020 r. decyzji o otwarciu negocjacji akcesyjnych. Rada ma nadzieję, że po zatwierdzeniu ram negocjacyjnych przez Radę pierwsza konferencja międzyrządowa z udziałem Republiki Macedonii Północnej zostanie zorganizowana jak najszybciej.

41. Rada przyjmuje do wiadomości, że w opinii OBWE/ODIHR **wybory** lokalne w dniach 17 i 31 października 2021 r. odbyły się z zachowaniem konkurencji i poszanowaniem podstawowych wolności. Jednak liczne niedociągnięcia w ramach prawnych wskazują na potrzebę kompleksowego przeglądu przepisów wyborczych. Rada podkreśla, jak ważne jest, by władze nadal realizowały pozostałe zalecenia OBWE/ODIHR i Komisji Weneckiej w sposób terminowy i inkluzywny.
42. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy poczynione w obszarze **praworządności**, w tym w zakresie walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną, a także zobowiązanie podjęte przez rząd do utrzymania i przyspieszenia wdrażania reform związanych z UE. Trwałość tych reform strukturalnych jest procesem długofalowym wymagającym stałego zaangażowania zarówno ze strony rządu, jak i opozycji. Rada zachęca wszystkie strony do dalszego zwiększania obecnego tempa reform i pogłębiania konstruktywnego dialogu.
43. W obszarze **wymiaru sprawiedliwości** Rada z zadowoleniem odnotowuje, że poczyniono pewne postępy we wdrażaniu strategii reformy sądownictwa, realizując tym samym kolejne zalecenia Komisji Weneckiej i grupy ekspertów wyższego szczebla ds. systemowych kwestii praworządności. Rada podkreśla, że należy kłaść nacisk na stałe wdrażanie istniejących strategii i przepisów oraz na wykorzystanie już dostępnych narzędzi, zgodnie ze standardami UE. Należy zapewnić niezależność, profesjonalizm i bezstronność systemu sądowego, opierając się na dotychczasowych postępach. Rada odnotowuje wysiłki na rzecz dalszej walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną, także w odniesieniu do spraw na wysokim szczeblu. Rada podkreśla potrzebę zapewnienia systematycznej realizacji zaktualizowanego planu działania w sprawie strategii reformy sądownictwa oraz strategii w zakresie zasobów kadrowych na potrzeby sądów i prokuratur. Rada podkreśla, jak ważne jest, by odnośne instytucje stosowały się do zaleceń Państwowej Komisji ds. Zapobiegania Korupcji, która szczególnie proaktywnie działała w celu zapobiegania korupcji. Rada wzywa też Republikę Macedonii Północnej do kontynuowania wysiłków na rzecz dalszego wzmacniania wolności wypowiedzi i bezpieczeństwa dziennikarzy.

44. Rada odnotowuje pewne postępy w dziedzinie **administracji publicznej**. Podstawowe znaczenie w dalszym ciągu ma kwestia zapewnienia poszanowania zasad przejrzystości, kryteriów merytorycznych oraz sprawiedliwej reprezentacji, m.in. poprzez wprowadzenie ulepszeń i wdrożenie ram prawnych.
45. Republika Macedonii Północnej wdrożyła kompleksową reformę służb wywiadowczych i służb bezpieczeństwa, we współpracy z NATO i partnerami strategicznymi. Rada podkreśla, że zdolności w zakresie nadzoru parlamentarnego nad służbami wywiadowczymi muszą zostać wzmocnione.
46. Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że – poprzez skuteczną współpracę z państwami sąsiadującymi i państwami członkowskimi UE – Republika Macedonii Północnej w dalszym ciągu odgrywa aktywną i konstruktywną rolę w zarządzaniu mieszanymi przepływami **migracyjnymi**.
47. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada zachęca Republikę Macedonii Północnej do dalszych starań na rzecz spełnienia wymogów rynku wewnętrznego UE oraz radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi. Rada zachęca Republikę Macedonii Północnej do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego, poprzez przeprowadzenie skutecznych i dobrze skoordynowanych reform strukturalnych.
48. Rada z zadowoleniem przyjmuje, że w dniu 30 września 2021 r. zakończono spis powszechny, i odnotowuje, że zgodnie z oczekiwaniami jego wyniki powinny zostać opublikowane w najbliższych miesiącach.
49. **Stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna** to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Przywołując pkt 2 konkluzji Rady z marca 2020 r., Rada przypomina, jak ważne jest osiągnięcie wymiernych rezultatów i wdrożenie w dobrej wierze umów dwustronnych, w tym porozumienia znad Prespy z Grecją i układu o stosunkach dobrosąsiedzkich z Bułgarią.

50. Rada z satysfakcją odnotowuje również coraz częstsze przyłączanie się Republiki Macedonii Północnej do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE**, co dowodzi pozytywnej tendencji i odzwierciedla wybór, którego dokonał ten kraj, jeśli chodzi o ukierunkowanie strategiczne. Rada zachęca Republikę Macedonii Północnej, by dalej zwiększała częstotliwość przyłączania się do WPZiB. Z zadowoleniem przyjmuje również stałe aktywne uczestnictwo Republiki Macedonii Północnej w misjach i operacjach UE prowadzonych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

ALBANIA

51. Rada z zadowoleniem odnotowuje nieprzerwaną determinację Albanii, by dalej realizować unijny program reform; determinacja ta umożliwiła podjęcie w marcu 2020 r. decyzji o otwarciu negocjacji akcesyjnych. Rada ma nadzieję, że po zatwierdzeniu ram negocjacyjnych przez Radę pierwsza konferencja międzyrządowa z udziałem Albanii zostanie zorganizowana jak najszybciej.
52. Rada przyjmuje do wiadomości, że wybory parlamentarne w kwietniu 2021 r. były ogólnie dobrze zorganizowane, oraz przypomina, że odbyły się one w oparciu o nową ordynację wyborczą, po przeprowadzeniu szeroko zakrojonej reformy zgodnie z zaleceniami OBWE/ODIHR. Rada zachęca ponadto do dalszej realizacji pozostałych zaleceń OBWE/ODIHR. Rada podkreśla, że pluralistyczny i konstruktywny dialog polityczny w Albanii nadal ma podstawowe znaczenie, i w tym kontekście z zadowoleniem odnotowuje powrót opozycji do parlamentu.

Rada z zadowoleniem przyjmuje znaczne postępy Albanii w dziedzinie **praworządności**, polegające zwłaszcza na stałych postępach we wdrażaniu kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości oraz nasileniu walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Nowo utworzone wyspecjalizowane struktury zajmujące się zwalczaniem tych procederów odnotowały już pierwsze pozytywne wyniki. Należy prowadzić dalsze wysiłki na rzecz osiągnięcia solidnych wyników, m.in. w odniesieniu do korupcji na wysokim szczeblu i przestępczości zorganizowanej poprzez proaktywne dochodzenia i prawomocne wyroki oraz w drodze dalszej realizacji planu działania służącego wypełnianiu zaleceń Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy; należy również kontynuować dobrą współpracę ze stosownymi organami państw członkowskich.

Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe postępy i wymierne rezultaty w zakresie weryfikacji i zachęca albańskie władze do dołożenia wszelkich starań, by proces ten został pomyślnie zakończony. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Sąd Najwyższy wznowił działalność po odzyskaniu wystarczającego kworum, co pozwoli poczynić postępy w rozpoznawaniu spraw, należy jednak powołać kolejne osoby, by wypełnić wszystkie pozostałe wakaty. Rada z zadowoleniem przyjmuje również fakt, że dzięki dodatkowym mianowaniom Trybunał Konstytucyjny odzyskał pełną operacyjność.

Jeśli chodzi o prawa podstawowe, Rada z zadowoleniem odnotowuje bieżące wysiłki na rzecz wdrożenia kompleksowej reformy sektora gruntów i konsolidacji praw własności i wzywa władze do kontynuowania takich działań – w sposób przejrzysty poprzez prowadzenie konsultacji ze wszystkim odnośnymi zainteresowanymi stronami –w tym poprzez zajęcie się przypadkami fałszowania dokumentów i przyspieszenie procesów rejestracji i odszkodowań. Rada z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie ustawy o spisie ludności i oczekuje, że spis zostanie przeprowadzony sprawnie, z zapewnieniem pełnej przejrzystości i zgodnie z normami międzynarodowymi. Rada z zadowoleniem odnotowuje również przyjęcie prawodawstwa wtórnego związanego z ustawą ramową o ochronie mniejszości narodowych z 2017 r. i wzywa Albanię do szybkiego przyjęcia i wdrożenia pozostałych przepisów wykonawczych zgodnie z europejskimi standardami i przy udziale wszystkich odnośnych zainteresowanych stron.

Rada apeluje też do Albanii o wznowienie wysiłków w celu poczynienia wymiernych postępów, jeśli chodzi o wolność wypowiedzi i bezpieczeństwo dziennikarzy. Rada ponownie podkreśla, jak ważne jest zapewnienie, by zmiany w ustawie medialnej – o ile będzie ona dalej analizowana przez parlament – były zgodne z zaleceniami Komisji Weneckiej i międzynarodowymi standardami. Z zadowoleniem odnotowuje również wymierne postępy we wdrażaniu reformy administracji publicznej i zachęca Albanię do dalszych zdecydowanych wysiłków w tym zakresie. Koordynacja w ramach **administracji publicznej** wymaga poprawy, zwłaszcza w odniesieniu do integracji procesów planowania polityki i budżetowania oraz kwestii związanych z integracją z UE. Tworzenie nowych agencji musi być przebiegać w sposób inkluzywny, z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego, i musi prowadzić do zapewnienia kontroli i efektywności.

53. Jeśli chodzi o kwestię **migracji**, Albania jest pierwszym krajem Bałkanów Zachodnich, w którym weszła w życie umowa o statusie w związku z działaniami prowadzonymi przez Europejską Straż Graniczną i Przybrzeżną. Pierwsza w historii wspólna operacja poza UE z udziałem Fronteksu przyniosła pozytywne rezultaty. Całkowita liczba nieuzasadnionych wniosków o udzielenie azylu składanych przez obywateli albańskich w UE znacząco się zmniejszyła, ale musi być uważnie monitorowana, co wymaga ciągłych i długofalowych wysiłków ze strony albańskich władz.
54. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada odnotowuje, że przed trzęsieniem ziemi w listopadzie 2019 r. i zewnętrznym wstrząsem w 2020 r. spowodowanym pandemią COVID-19 bezrobocie nadal spadało aż do rekordowo niskich poziomów, eksport rósł, a wskaźnik zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych malał; obecnie utrzymuje się jednak na wysokim poziomie. Rada zachęca Albanie do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego, poprzez stopniowe obniżanie wskaźnika zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych, poprzez poprawę zarządzania budżetem i przejrzystości polityki fiskalnej, a także poprzez wdrożenie skutecznych i dobrze skoordynowanych reform strukturalnych.
55. Rada z zadowoleniem przyjmuje stały i konstruktywny udział Albanii we **współpracy regionalnej**. Rada z aprobatą odnotowuje, że Albania kontynuowała dialog na rzecz zapewnienia **stosunków dobrosąsiedzkich**, które w dalszym ciągu mają podstawowe znaczenie.
56. Rada wyraża duże uznanie dla Albanii za stałą współpracę i pełne przyłączanie się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE** i stwierdza, że tendencja ta nie zmienia się. Z zadowoleniem odnotowuje również stałe aktywne uczestnictwo Albanii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

BOŚNIA I HERCEGOWINA

57. Rada głęboko ubolewa nad przedłużającym się kryzysem politycznym w tym państwie, który powstrzymał dalsze postępy we wdrażaniu reform w 2021 r.; Rada potępia blokowanie funkcjonowania instytucji państwowych. Apeluje do wszystkich przywódców politycznych o powstrzymanie się od prowokacyjnych i prowadzących do podziałów działań i retoryki, w tym kwestionowania suwerenności, jedności i integralności terytorialnej kraju.

Retoryka i inicjatywy mające na celu odwrócenie reform i wycofanie się z instytucji państwowych są nie do zaakceptowania, zagrażają procesowi dostosowywania przepisów krajowych do unijnego dorobku prawnego i osłabiają polityczne zaangażowanie na rzecz integracji z UE. Wszyscy przywódcy polityczni muszą pilnie przystąpić do dialogu, aby przezwyciężyć impas.

Rada odnotowuje, że postępy we wdrażaniu reform są bardzo ograniczone, i dostrzega podjęte kroki, takie jak przeprowadzenie, po raz pierwszy od 2008 r., wyborów lokalnych w Mostarze w grudniu 2020 r. oraz zorganizowanie posiedzenia Parlamentarnego Komitetu Stabilizacji i Stowarzyszenia, a także przyjęcie na wszystkich szczeblach rządowych planu działania w sprawie reformy administracji publicznej i strategii w zakresie zarządzania finansami publicznymi.

58. Rada wzywa przywódców politycznych Bośni i Hercegowiny, by wspólnie starali się zrealizować wszystkie **14 kluczowych priorytetów** określonych w opinii Komisji w sprawie wniosku Bośni i Hercegowiny o członkostwo w UE, zatwierdzonego przez Radę w 2019 r., jak również by czynili postępy w działaniach prowadzących do zbliżenia z Unią Europejską zgodnie z interesem wszystkich obywateli. Rada wyraża uznanie dla działań specjalnego przedstawiciela UE i potwierdza swoje poparcie w tym względzie. Tylko dzięki wdrożeniu reform kraj ten zbliży się do UE.
59. W odniesieniu do mechanizmów instytucjonalnych ustanowionych na mocy porozumień pokojowych z Dayton, Bośnia i Hercegowina musi podjąć dalsze reformy konstytucyjne i reformę ordynacji wyborczej w celu zapewnienia równości i niedyskryminacji wszystkich obywateli, w szczególności poprzez wykonanie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Sejdić-Finci. Rada podkreśla, że nie należy podejmować kroków ustawodawczych ani politycznych, które utrudniłyby wykonanie wyroku w sprawie Sejdić-Finci oraz wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach powiązanych, a także pogłębiły istniejące podziały. Rada ponownie apeluje o to, by proces wdrażania ograniczonych reform konstytucyjnych i reformę ordynacji wyborczej był inkluzywny i przebiegał w drodze rzeczywistego dialogu oraz zgodnie z europejskimi standardami, w celu wyeliminowania wszelkich form nierówności i dyskryminacji w procesie wyborczym. Rada podkreśla, że niektóre orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie zostały jeszcze w pełni wykonane. W tym kontekście Rada apeluje do międzyagencyjnej grupy roboczej o szybkie wznowienie prac i przedstawienie propozycji dotyczących reform przed głosowaniem, z myślą o ulepszeniu ordynacji wyborczej.

60. Rada ponownie zachęca Bośnię i Hercegowinę do wdrożenia reform mających na celu poprawę krajowych ram ustawodawczych i instytucjonalnych, tak by spełnić wymogi członkostwa w UE.

Rada oczekuje, że Bośnia i Hercegowina podejmie istotne kroki we wdrażaniu **reformy administracji publicznej** poprzez zapewnienie profesjonalnej i odpolitycznionej służby cywilnej oraz skoordynowanego ogólnokrajowego podejścia do kształtowania polityki.

Rada podkreśla, jak ważna jest **walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną** oraz zapobieganie tym procederom; wyraża również ubolewanie w związku z tym, że nie poczyniono żadnych postępów, jeśli chodzi o realizację kluczowych priorytetów przewidzianych w opinii i ustosunkowanie się do ustaleń zawartych w sprawozdaniu ekspertów na temat kwestii związanych z praworządnością. Rada podkreśla, że władze muszą działać na rzecz umocnienia **praworządności**. W tym celu Rada wzywa Bośnię i Hercegowinę do szybkiego przyjęcia zmian do ustawy o Wysokiej Radzie Sędziów i Prokuratorów, aby wprowadzić środki na rzecz uczciwości w wymiarze sprawiedliwości. Rada przypomina również, że Bośnia i Hercegowina musi pilnie dostosować swoje przepisy dotyczące zamówień publicznych i konfliktu interesów do europejskich standardów.

61. Rada wyraża ubolewanie z powodu braku postępów w kwestii **wolności wypowiedzi** i bezpieczeństwa dziennikarzy i apeluje do Bośni i Hercegowiny o zintensyfikowanie wysiłków na rzecz praw człowieka, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.
62. Rada z zadowoleniem przyjmuje pozytywne kroki w celu poprawy zarządzania **migracją** i koordynacji odnośnych działań oraz podkreśla, że wysiłki te należy kontynuować i zintensyfikować. Bośnia i Hercegowina musi zapewnić wystarczające i odpowiednie schronienie wszystkim potrzebującym na terenie całego kraju. Władze muszą przyjąć strategię i przewidzieć odnośne środki finansowe oraz zapewnić skuteczną koordynację, na wszystkich szczeblach, zdolności w zakresie zarządzania granicami i zarządzania migracją, a także funkcjonowanie systemu azylowego, aby móc z sukcesem mierzyć się z wyzwaniami związanymi z migracją.

63. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada przyjmuje do wiadomości, że Bośnia i Hercegowina poczyniła ograniczone postępy na drodze do ustanowienia funkcjonującej gospodarki rynkowej oraz pod względem zdolności radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi w UE. Rada zachęca Bośnię i Hercegowinę do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego poprzez poprawę zdolności w zakresie analizy, planowania i koordynacji w celu usprawnienia kształtowania polityki makroekonomicznej na szczeblu ogólnokrajowym oraz poprzez wdrożenie skutecznych i dobrze skoordynowanych reform strukturalnych, które złagodziłyby skutki rozdrobnionego rynku wewnętrznego i ułatwiłyby inwestycje. Rada przypomina, że należy zapewnić przestrzeganie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu i regularne posiedzenia organów ustanowionych na mocy układu o stabilizacji i stowarzyszeniu.
64. Rada ponownie potwierdza swoje jednoznaczne zobowiązanie na rzecz utrzymania unijnej perspektywy Bośni i Hercegowiny jako państwa jednolitego, zjednoczonego i suwerennego. W związku z obchodzoną w ubiegłym roku 25. rocznicą ludobójstwa w Srebrenicy i porozumień pokojowych z Dayton/Paryża Rada zachęca wszystkie podmioty polityczne w Bośni i Hercegowinie do przezwyciężenia zakorzenionej w przeszłości retoryki prowadzącej do podziałów, zaprzestania gloryfikowania skazanych zbrodniarzy wojennych oraz do aktywnego propagowania pojednania.
65. Rada namawia Bośnię i Hercegowinę do dalszego aktywnego udziału w budowaniu **współpracy regionalnej i stosunków dobrosąsiedzkich**.
66. Rada wyraża ubolewanie z powodu coraz rzadszego przyłączania się Bośni i Hercegowiny do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE** i wzywa ten kraj do pilnego odwrócenia tej negatywnej tendencji. Z drugiej strony z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Bośni i Hercegowiny w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony. Rada z zadowoleniem przyjmuje również przedłużenie mandatu operacji EUFOR ALTHEA, która w dalszym ciągu wspiera władze Bośni i Hercegowiny w utrzymywaniu bezpiecznego i zabezpieczonego środowiska dla wszystkich obywateli. Rada popiera rolę i mandat Wysokiego Przedstawiciela i jego Biura w zakresie dążeń do realizacji programu rozmów „5+2”.

KOSOWO

67. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że nowy rząd, wybrany w marcu 2021 r., potwierdził strategiczne zaangażowanie Kosowa na rzecz europejskiej integracji i związanych z tym reform. Rada przypomina, jak ważne jest stałe wdrażanie **układu o stabilizacji i stowarzyszeniu** między UE a Kosowem, i z satysfakcją odnotowuje rozpoczęcie drugiego etapu **europejskiego programu reform**. Rada apeluje o wdrożenie tego programu i podkreśla, że – ze względu na dotychczasowe ograniczone postępy – Kosowo pilnie musi przyspieszyć procesy reformatorskie, zgodnie z europejskimi standardami i z myślą o zapewnieniu korzyści obywatelom Kosowa.
68. Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że przedterminowe **wybory** parlamentarne, które odbyły się w dniu 14 lutego 2021 r., i wybory lokalne, które odbyły się w dniach 17 października i 14 listopada, były dobrze zorganizowane z zachowaniem przejrzystości. Zachowano także ich konkurencyjność, choć wyjątkiem były wybory na obszarach zamieszkiwanych przez kosowskich Serbów. Rada oczekuje, że wyeliminowanie powtarzających się niedociągnięć w procesie wyborczym i wypełnienie powiązanych z tym zaleceń unijnej misji obserwacji wyborów nastąpią dużo szybciej.
69. Rada z zadowoleniem odnotowuje działania podjęte przez rząd w celu przedstawienia programu reform w zakresie walki z korupcją. Wzywa Kosowo do wzmożenia wysiłków na rzecz poprawy przestrzegania **praworządności** i do dalszego zintensyfikowania walki z korupcją, nasilenia walki z przestępczością zorganizowaną i kontynuowania reformy administracji publicznej w oparciu o dotychczasowe osiągnięcia tego kraju i zgodnie z europejskimi i międzynarodowymi standardami. Rada apeluje do władz o postępy we wdrażaniu istniejących przepisów, przyjęcie kompleksowego podejścia umożliwiającego przeprowadzenie reformy wymiaru sprawiedliwości i reformy antykorupcyjnej, zgodnie z europejskimi standardami, oraz o osiąganie coraz lepszych rezultatów w walce z korupcją na wysokim szczeblu i przestępczością zorganizowaną.

70. Rada podkreśla, że Kosovo musi stale wspierać Wyspecjalizowane Izby Sądowe, co będzie istotnym sygnałem, że kraj ten dąży do zagwarantowania praworządności i położenia kresu bezkarności. Istniejące ramy prawne umożliwiają prawidłowe prowadzenie dochodzeń w sprawie wszystkich domniemyanych zbrodni wojennych oraz ich ściganie. W tym kontekście Rada docenia działalność Wyspecjalizowanych Izb Sądowych, której efektem było przeprowadzenie w tym roku pierwszych procesów w Hadze.
71. Rada z zadowoleniem przyjmuje przedłużenie mandatu misji **EULEX**, co zostało wspólnie uzgodnione w czerwcu 2021 r.; podkreśla też, że Kosovo musi dalej ściśle i skutecznie współpracować z tą misją. Rada zwraca się również do Kosowa o kontynuowanie współpracy z odpowiednimi podmiotami międzynarodowymi.
72. Rada zachęca Kosovo do podjęcia dodatkowych wysiłków na rzecz pełnego wdrożenia ram prawnych dotyczących praw podstawowych zgodnie z europejskimi standardami, a także do usprawnienia koordynacji i nadzoru. W szczególności należy podejmować dalsze działania służące zapewnieniu pełnej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz religijnego, ochrony praw osób należących do społeczności mniejszościowych, w tym Romów i Aszkali, oraz przesiedleńców, a także faktycznego równouprawnienia płci. Należy dodatkowo wzmocnić istniejące mechanizmy ochrony praw człowieka.
73. Rada apeluje do Kosowa o dążenie do skutecznego wdrożenia **reformy administracji publicznej** i reformy zarządzania finansami publicznymi, w szczególności poprzez przyjęcie nowej strategii dotyczącej reformy administracji publicznej na lata 2021–2026 i zmian dotyczących służby cywilnej, z myślą o bardziej rozliczalnej i zorientowanej na obywatela administracji publicznej.
74. Jeśli chodzi o **reformy gospodarcze**, Rada przypomina o utrzymujących się od dawna problemach strukturalnych, takich jak brak dywersyfikacji gospodarczej, zależność od zewnętrznych przepływów finansowych, rozległa gospodarka nieformalna oraz niski poziom aktywności zawodowej i zatrudnienia. Rada z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie rządu do przezwyciężenia tych wyzwań i zachęca Kosovo do pełnego wdrożenia wytycznych politycznych określonych we wspólnych wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego poprzez poprawę zarządzania budżetem oraz wdrażanie skutecznych i dobrze skoordynowanych reform strukturalnych.

75. Jeśli chodzi o **dialog** wspierany przez UE, Rada z zadowoleniem odnotowuje, że był on kontynuowany w czerwcu 2021 r., oraz wyraża uznanie dla wysokiego przedstawiciela i SPUE ds. dialogu między Belgradem a Prisztiną oraz innych regionalnych kwestii Bałkanów Zachodnich za ich zaangażowanie w ten dialog. UE oczekuje, że Kosowo będzie uczestniczyć w tym dialogu w dobrej wierze i w duchu kompromisu w celu osiągnięcia kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia z Serbią zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Porozumienie to powinno dotyczyć wszystkich nierozstrzygniętych kwestii i przyczynić się do stabilności w regionie. Ma to kluczowe znaczenie dla umożliwienia Serbii i Kosowu dalszych postępów na drodze do osiągnięcia swoich celów na szczeblu europejskim. Rada ponownie wyraża zdecydowane oczekiwanie co do tego, że wszystkie wcześniejsze porozumienia będą respektowane i zostaną bezzwłocznie wdrożone. Obie strony powinny również unikać działań podważających stabilność i retoryki, która nie sprzyja dialogowi.
76. Rada przypomina, że postępy w normalizacji stosunków z Serbią to jedna z istotnych zasad układu o stabilizacji i stowarzyszeniu stanowiąca podstawę rozwoju stosunków i współpracy między UE a Kosowem.
77. Rada przypomina o znaczeniu współpracy regionalnej i stosunków dobrosąsiedzkich i zachęca Kosowo do aktywnego i konstruktywnego udziału w działaniach w zakresie **współpracy regionalnej**.
78. Rada dostrzega, jak ważna jest **liberalizacja reżimu wizowego** dla obywateli Kosowa. W maju 2016 r. Komisja złożyła formalny wniosek o umieszczenie Kosowa w wykazie ruchu bezwizowego w ramach Schengen, a w lipcu 2018 r. przedstawiła sprawozdanie w sprawie spełnienia pozostałych kryteriów. Wniosek Komisji, poparty przez Parlament Europejski w pierwszym czytaniu w marcu 2019 r., jest nadal rozpatrywany przez Radę.
-